

**Roberto Salinas Price: HOMEROVA SLEPA PUBLIKA,
Beograd 1985.**

Esej o geografskim uslovima za mesto Ilij u Ilijadi

U toku školovanja Roberto Salinas Price se upoznao sa *Ilijadom* i *Odisejom*. Oduševljen grčkim epovima, ali nezadovoljan postojećom interpretacijom i objašnjenjima koja pruža današnja homerologija, svim snagama i zanosom laća se rješavanja brojnih pitanja koja je sam sebi postavio. Nakon dvadesetogodišnjeg upornog i mučnog traganja i domišljanja postiže neke željene rezultate koji ga zadovoljavaju i 1984. ih ponudi u knjizi HOMER'S BLIND AUDIENCE.¹ Knjigu je razdijelio na pet dijelova, odnosno deset poglavlja, pored značajnog *predgovora*, koji je de facto *pogovor*, jer je posljednji napisan. Na ključno pitanje — *gdje se nalazio Homerov Ilij?* — odgovara R. S. Price zapravo cijelom knjigom, ali prvenstveno najneposrednije i najpodrobnije u drugom, trećem i četvrtom dijelu knjige (pp. 27—108). Sva ostala brojna pitanja, koja je direktno prouzrokovala postavljanje i rješenje ključnog pitanja, mogu se svesti na jedno — *zašto se ne može tvrditi da se Ilij iz Ilijade nalazi u Maloj Aziji?* (a to je, ukratko rečeno, odbrana ponuđenog rješenja — *opjevani drevni Ilij / = Troja / nalazio se na lokaciji današnje Gabele!*)

Način, na koji autor rješava pitanje ubikacije Ilija iz Ilijade, u dosadašnjoj naučnoj literaturi je potpuno nov i neuobičajen, donekle šokantan, ponekad veoma površan, a ponekad se doima kao lucidan, konfuzan i genijalan, ovisno o čitačevom kvantumu poznavanja problema. R. Salinas Price radikalno prekida sa postojećom homerologijom, antičke informacije proglašava »političkim smicalicama«,² a odgovor na sebi postavljena pitanja traži i »nalazi« u svom »najvišem autoritetu, samoj Ilijadi« (p. 23), ali to je istovremeno i Ahilova peta njegove hipoteze.

Za površnost ili neupućenost u stvarno stanje činjenica eklantan je primjer objašnjavanje imena *Zakint* = *Mljet*: »Ime znači 'veoma sličan na psa' ili 'vrlo divlji pas' (besan?) i verovatno se vezuje za činjenicu što brzi mungosi slobodno lunjaju po ostrvu.« (p. 70)³ Međutim, tek 1909. su iz istočne Indije stigli prvi mungosi na *Mljet*.⁴ Zatim navodno »otkriće u Dalmaciji zlatne posmrtno maske slične čuvenoj Agamemnonovoj maski...« (p. 125) i niz drugih etimoloških objašnjenja.⁵

Prema hipotezi R. Salinasa Pricea zemlja (tlo, kopno) tretira se kao oplođivač, konkretnije, u raznim oblicima tla prepoznaje on muške genitalije (usp. Kalikolona, Pergam, Skaia, Askanija, Pelješac itd.), a voda (bunari, rijeke, more) nosi ulogu žene sa njenim obilježjima plodnosti (usp. Hekabina kuća, Atenin hram, Skamandar = Neretva koju oplođuje Ilij). Međutim, voda je ono što oplemenjuje tlo i zato su sve rijeke, počevši od Nila kao glavnog predstavnika rijeka, *smatrane bogovima koji oplođuju tlo oko sebe da bi ono moglo uroditi rodnom*. Upravo zbog takvog poimanja u grčkom i latinskom jeziku sva imena rijeka su muškog, a zemalja ženskog roda. Muškog su roda i sve rijeke o kojima govori R. Salinas Price (pp. 41—45). Čemu je onda potrebna falusna Trinakrija? Na koji bi način mogla ona oploditi Skamandar kad on svojim vodama (koje su dio Okeana, jer iz njega dolaze i u njega se opet vraćaju) oplemenjuje ravnicu koja ga okružuje?

Drugo, Skamandar i ostale rijeke⁶ s Ide teku u more i zato se u *Ilijadi* za Idu kaže da je *izvorljiva* (polypidaks).⁷ Ako bismo slučajno prihvatili njegovu identifikaciju rijeka,⁸ onda prihvaćamo da sva brda i planine iz kojih izvire Neretva i njene pritoke odgovaraju *Idi*, čiji vrh *Gargar* R. Salinas Price smješta na klisure visokog Biokova povlačeći pravu liniju između Biševa i Visa sa Sućurjem na Hvaru (usp. pp. 46—49). Sapiienti sat!

Najčvršći i najfascinantniji dokaz da se Ilij iz *Ilijade* nije nalazio u Maloj Aziji, nego u Gabeli temelji R. Salinas Price na navodnom »*nepostojećem moru na istoku Male Azije*« (pp. 32—36). Da bi taj njegov istureni dokaz što uvjerljivije djelovao, navodi i astronomske podatke o zvijezdi Spiki koje je dobio od predsjednika Sociedad Astronómica de México (p. 34). Međutim (da li namjerno ili ne), autor čitaocu nudi rog za svijeću podmećući mu antičko poimanje Okeana za ono što mi danas podrazumijevamo pod pojmom more. Što je antički Okean i gdje je lociran sasvim jasno i glasno govori *Ilijada* (Priceov najviši autoritet), ali potrebno je grupirati njene iskaze i uzimati ih cjelovite, a ne djelomično, kako to čini autor *Homerove slepe publike*. Što pod Okeanom podrazumijeva *Ilijada*: u iskazu 7, 421 ss (koji navodi i Price, p. 32) uz Okean stoji epiteti akalarreites = *onaj koji mirno i tiho teče*, i epitet bathýttoos = *onaj koji postojanom strujom u dubini svojoj teče*. Iz takvog Okeana »izlazi sunce da nanovo obasja oranice« (7, 421 ss). »Zora šafranhaljka ustade iz okeanskog teče-

nja da svjetlost donese besmrtnim bogovima i ljudima smrtnim.« (19, 1 s) U originalu stoji da se Zora ustala ap' Okeanoio roáon, tj. iz strujanja, tečenja, gibanja koje pripada Okeanu. Tim iskazima Ilijada nedvojbeno *Okean smješta na istok*, jer sunce izlazi na istoku (s tim se slaže i Price). Ali u Ilijadi (8, 485 s) čitamo i:

»Tada u Okean sjajna sunčana zapadne svjetlost
Crnu za sobom noć na žitorodnu zemlju povukav.«
To znači, opet nedvojbeno, *da se Okean nalazi i na zapadu*.

I Hera ili, kako hoće Price, mjesec, »posla neumorno sunce da utone u okeanske struje (pempsen ep' Okeanoio roas) 18, 239 s — opet bez sumnje riječ je o zapadu. Ali Ilijada kaže da se Okean ne nalazi samo na istoku i na zapadu nego i *na jugu* kamo od zime ljute bježe ždralovi.⁹ Pored toga, još dva puta Ilijada tvrdi da je Okean na jugu: 23, 205 s i 1, 423 s. I ne samo na te tri strane svijeta, nego Okean se nalazi na granicama mnogohrane zemlje, na svim krajevima kopna. To Ilijada tvrdi dva puta preko Here: »Idem i vidjet ću krajeve mnogohrane zemlje i Okean...« (14, 200 s i 14, 301 s) Okean je ono vječno strujanje vode koja sa svih strana optočuje kopno. To je neprestano strujanje vode koja uvijek teče naprijed i vraća se u sebe jer teče ukруг. Zbog toga Ilijada (18, 399) kaže za Okean da je *apsorros — onaj koji u sebe natrag teče*.¹⁰ Sve vode na kopnu su samo dio Okeana, jer iz njega izviru¹¹ i u njega se vraćaju. Budući da je Ilijada nastanjena svijet (oikoyméne) predstavljala sebi kao neki otok koji je sa svih strana okružen Okeanom, onda je sasvim logično da neumorno sunce ujutro izlazi iz tog Okeana i da navečer u njega zalazi. Zbog iskaza *da sunce izlazi iz Okeana* apsurdno je tražiti more na istoku Male Azije jer autor (Ilijade) je bio uvjeren da se Okean nalazi iza svakog kraja kopna.

Mr Pavle Knezović

Bilješke

¹ Prijevod na naš jezik izašao je krajem 1985. U daljnjem tekstu stranice navodim prema tom izdanju.

² Usp. p. 135.

³ Uvjerenost u to objašnjenje ponavlja na str. 114.

⁴ Usp. OPCA ENCIKLOPEDIJA LEKSIKOGRAFSKOG ZAVODA, Zagreb, 1979, t. 5, p. 614.

⁵ Usp., npr., o značenju pergament p. 82; objašnjenje riznice, p. 98. itd.

⁶ Ilijada, 12, 18—23.

⁷ Ilijada, 8, 47; 14, 157; 14, 283.

⁸ Salinas Price, R.: *Homerova slepa publika*, p. 41—45. A kako prihvatiti da Bregava utiče u Ugrovaču kao što Res utiče u Granik!

⁹ »Kao što pod nebom zna da stoji cika ždralova

kada od zime i kiša neprestanih bježe,

pa k okeanskim onda ka vodama čikćući lete...« (3, 3 ss)

¹⁰ Usp. Hesiod: *Teogonija*, 777.

¹¹ »A ni veliki silni Okean struja dubokih

iz koga istječu svi i rijeke, i svako more,

izvori, što ih ima, i veliki svi još studenci« (21, 195 ss).